

A l'esquerra, l'emoció d'alguns dels combatents del Batalló Elx. A la dreta, una imatge del Gran Teatre d'Elx abans que comencés l'acte. L'èxit de convocatòria, que va superar totes les previsions, va ser el millor homenatge.

Batalló Elx: el futur, en homenatge

Més d'un miler d'il·licitans marxaren voluntaris, l'any 1936, a defensar la República. Ara, organitzat pel Casal Jaume I, la ciutat els ha ofert "l'Homenatge al Batalló Elx i altres combatents per la llibertat".

Eren fusters, obrers del tèxtil, sabaters, dependents de comerç. Eren d'Elx i tots, aleshores, molt joves, els qui van formar, l'any 1936, per fer front a la insurrecció feixista, el Batalló Elx, la Columna Alacant (integrada majoritàriament per il·licitans), els Tigres Rojos. Ara, més de seixanta anys després, i gràcies al Casal Jaume I d'aquesta ciutat, Elx els ha tornat a homenatjar (ho havia fet també l'any 1937, en plena guerra, quan ja era llegendària la seva aferrissada defensa de Madrid). En un Gran Teatre ple de gom a gom –ple de persones i ple també, sobretot, d'emocions– s'han tornat a sentir els seus noms, en veu molt clara, i n'hem pogut conèixer el gest i el somriure i els ulls brillants. Per a molts dels assistents a l'acte d'homenatge, aquest passat 28 de gener serà un dia difícil d'oblidar.

"Amb l'esperança que el seu record ens serveixca d'exemple, amb el convenciment que la memòria és, a més d'un acte de justícia, garantia de futur, presentem aquest Homenatge al Batalló Elx i als altres combatents per la llibertat". Així és com s'obrien, des del Casal Jaume I d'Elx, els actes de record i homenatge que, durant una setmana, li han retornat a la ciutat els noms que els vencedors van voler esborrar. Els germans Vicente Macià, Virgilio Sánchez Espinosa (conegut com "Gelio"), Gaspar González, Josefa Torregrossa i Salvador Gasch; Geroni Agulló, Frasquita Vázquez, Clara Rodríguez, Joaquim Grau –l'heroi antitanquista–, Josep Vives i Antoni Barceló; Gaspar Roman, Joan Boix, Manuel González, Joan Fenoll, Salvador Miralles, Josep Díaz, Miquel Sánchez i molts, molts altres, han tornat, per dret i amb nom pro-

pi, a formar part de l'actualitat de la seva ciutat.

Lluís Llach, que va tancar amb un recital l'acte del Gran Teatre, va evocar "els ulls del senyor Blanc, del senyor Rebull i de tanta altra gent" que, des de l'exili, li van "explicar la història que ningú no m'havia explicat a escola". Aquesta mateixa història és la que s'ha pogut viure de molt a prop durant tota la setmana a Elx, en un cicle de conferències sobre la guerra del 36 que ha emocionat els més grans i impactat els més joves. "No és el mateix -explicaven aquests- que et conten quatre coses per acabar el temari a final de curs que trobar els nostres iaïos i saber què va passar a la nostra ciutat".

Josefa Torregrossa tenia setze anys a la fotografia que es pot veure a l'exposició que hi ha al Casal Jaume I. Aleshores era pionera i treballava en una fàbrica de guerra ("Ací no les van poder bombardejar perquè les palmeres tapaven el poble i no sabien on eren les fàbriques", explica). Té intactes el somriure, la mirada i les idees. "A mi no em canvia ningú", fa, rient i traient, de sota la brusa, un medalló que duu penjat al coll amb la falç i el martell. Va participar en la conferència sobre "el paper de les dones en la guerra civil" i el seu relat en primera persona de la repressió, després de la guerra, va fer estremir els assistents. Dalt de l'escenari del Gran Teatre, en l'homenatge, no ha pogut parlar, però ella duia preparades unes paraules per si de cas: "Moltes gràcies a tots els que heu organitzat aquest homenatge, pels que no han pogut vindre i per tot el que havem patit en les presons i en els camps de concentració". Queda dit.

Com han de quedar dites, també, les llàgrimes de la Margarida davant la imatge dels seus germans, a Madrid. Manuel, Francesc i Antoni Vicente Macià hi van anar, tots tres, voluntaris amb el Batalló Elx i ara somriuen des dels plafons de l'exposició. L'endemà, diumenge, la Margarida recollirà les medalles, al costat de tants d'altres familiars dels qui no hi seran, i tornarà a plorar, potser, i provarà que no se li noti gaire. "Molta gent ha plorat, aquests dies, d'emoció i de ràbia", explica Gaspar Gon-

La música, present en tot l'homenatge. La Colla de dolçainers i tabaleters de Sant Antoni d'Alacant el va obrir i el Grup vocal de cambra d'Elx va acompanyar familiars i combatents.

Des de l'escenari, els homenatjats saludaven els assistents. L'ovació va fer saltar les llàgrimes de molta gent, dalt i baix de l'escenari.

A l'esquerra, una imatge en la primera línia de butaques. Dalt, dos retrats de Josefa Torregrossa, de pionera durant la guerra i somrient, també, en l'homenatge.

A l'esquerra, Gaspar Gonzalvez rep la medalla de Pedro Ruiz, rector de la Universitat de València. Al fons, l'alcalde d'Elx, Diego Macià. A la dreta, Maite Arqué, alcaldessa de Badalona.

I, per tancar l'homenatge, més música: el recital de Lluís Llach va tornar a fer alçar tothom, aplaudint, de les butaques.

zálvez, mentre espera que comence a entrar la gent. “Però està bé –continua– açò és important”. Si li pregunteu a Gaspar per què es va presentar voluntari al Batalló us explicarà, potser, que quan ell havia de néixer, en una època en què sovint els metges només atenien en condicions les parteres de casa bona, van haver de cridar el metge, perquè el part es va complicar. “El metge va fer tard i, una hora després, ma mare va morir. És una injustícia que no he pogut encara comprendre. Són coses de la vida que les portes a dintre. No puc tolerar les injustícies”.

De segur que no són històries noves. I de segur també que en podem trobar

de molt semblants de llarg a llarg dels Països Catalans. Però aquestes, que passaven a Elx, han fet estremir, per fi, una ciutat. I per això ara, més de seixanta anys després, sense que calguin xifres rodones com a excusa contra l'amnèsia, aquestes històries tornen a ser notícia. Una bona notícia, que recupera part de la memòria i la dignitat perdudes.

Les intervencions, a l'acte del Gran Teatre d'Elx, es van intercalar a l'emotiu lliurament de medalles als familiars i als antics combatents. Se sentien els noms, tots els noms, mentre anaven pujant, una rere l'altra, les persones que havien de rebre el reconeixement, en

nom propi o dels qui ja no hi eren. El Grup vocal de cambra d'Elx, dirigit per Manuel Ramos Aznar, els regalava música, que s'escoltava entre els aplaudiments, i abans també hi havia hagut un poema, de Vicent Andrés Estellés, llegit pel president de l'associació El Tempir, Joan Carles Martí.

Hauria calgut una cuirassa molt molt gruixuda per evitar l'emoció. Per això va afectar tothom. Els qui pujaven, els qui aplaudien, els qui havien de parlar. Agustí Agulló, que es va dirigir als ex-combatents en representació del Casal Jaume I, va posar paraules a un sentiment compartit quan, tot deixant de banda els papers que duia escrits, va explicar: “M'esperava aquí dintre, m'he estat tot el temps plorant i ja no m'ix res. Simplement, gràcies i endavant”.

La mateixa alcaldessa de Badalona, membre de l'Assemblea d'Alcaldes i Regidors de la Institució Joan Fuster, i en representació del seu ajuntament, que aquell cap de setmana s'agermanava amb el Casal Jaume I d'Elx, va fer un parèntesi en el seu parlament per expressar com de prop sentia aquell acte, ja que el seu pare, “que ara té noranta-un anys” va lluitar a la batalla de l'Ebre. De fet, tal com havia expressat Eliseu Climent, secretari general d'Acció Cultural del País Valencià, en començar l'acte, l'homenatge constituïa un important “testimoni del treball de tanta gent anònima que realment va escriure i fer la història, més enllà del que, massa sovint, expliquen els llibres oficials, especialistes en reconstruccions dels fets segons convinga”.

Pedro Ruiz, rector de la Universitat de València i fill d'Elx, i Diego Macià, alcalde de la ciutat, van lliurar les medalles a la cinquantena d'ex-combatents que van anar pujant a l'escenari. Després, també en honor seu, el grup vocal de cambra d'Elx va interpretar l'himne de la ciutat, traduït al català per Gaspar Jaén.

I la música, que l'havia obert, va tancar l'homenatge. I ho va fer de la mà –i la veu– de Lluís Llach, amb el desig compartit d'un “bon viatge per als guerrers que al seu poble són fidels”.

Núria Cadenas